

הלכות ברכות פרק ט' (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום שיעור – הלכות ברכות פרק ט', הלכה א' (והלאה)

א. הקדמה כללית: ברכות על ריח טוב – היסוד

דברי הרמב"ם: "כשם שאסור לו לאדם ליהנות במאכל ובמשקה קודם ברכה, כך אסור ליהנות מריח טוב קודם ברכה."

פשט: כשם שאסור לאכול או לשתות בלא ברכה, כך אסור ליהנות מריח טוב בלא ברכה.

חידושים והסברות:

1. החידוש שריח טעון ברכה – והמקור לכך: זהו חידוש גדול, שכן במאכל ומשקה נוטלים משהו מהדבר – הרמב"ם אמר קודם שהנאה בלא ברכה היא כמעין גזילה. אבל בריח אין "גניבה" – "זה נהנה וזה לא חסר", אין חסרון כשמריחים. לכן מביאה הגמרא לימוד נוסף: הכסף משנה מביא את הפסוק "כל הנשמה תהלל י-ה" – "דבר שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף". הדרש הוא ש"נשמה" פירושו "נשימה", ועל כל נשימה של הנאה צריך להודות. זה נחוץ כי הסברא הרגילה של "אסור ליהנות" לבדה לא הייתה מספיקה לריח, שהוא סוג אחר של הנאה.

2. ברכת הריח היא חובה, לא רשות: ברכות הנהנין על ריח הן בוודאי חובה – כמו במאכלים. הספק היחיד שמועלה הוא ספציפית על בשמים בהבדלה – שם יש ספק אם מברכים, כי אף אחד לא באמת "נהנה" ממנו (כלומר, זו לא הנאה טבעית שמחפשים, אלא תקנה).

3. מדוע ברכת הריח כה מוזנחת כיום: בזמנים קדומים עסקו יותר בריחות – אולי כי היה צורך להילחם בריחות רעים (לא הייתה תברואה), או אולי כי אנתנו "בחורים גסים" שאינם מעריכים הנאות עדינות. זה מיוחס גם לשכחת התורה – אין מלמדים ילדים בחדר הלכות ברכת הריח, ולכן אנשים פשוט אינם יודעים שצריך לברך. יהודים מקפידים על ברכת הפירות וכל הברכות, אבל ברכת הריח כמעט נשכחה.

4. בבשמים אין שיעור כזית כמו באכילה – כי "נשמה נהנית" מריח, לא הגוף, ולכן זה מין הנאה אחר.

ב. הברכות השונות לפי מקור הריח

הרמב"ם מחלק: על עץ או מין עץ – "בורא עצי בשמים"; על עשב או מין עשב – "בורא עשבי בשמים"; על דבר שאינו מעץ ולא מאדמה, כגון מור (מושק) שבא מחיה (איל המושק) – "בורא מיני בשמים"; על פרי הראוי לאכילה (כמו אתרוג) – "שנתן ריח טוב בפירות".

פשט: הברכה נקבעת לפי מקור הריח: עץ, עשב, חי, או פרי.

חידושים והסברות:

1. "בורא מיני בשמים" כברכה כללית: "בורא מיני בשמים" הוא כמו ה"שהכל" של הרחה – הוא מכסה כל מה שאינו נכנס לקטגוריות הספציפיות (עצי, עשבי, פירות). דוגמת הרמב"ם היא מור (מושק) שבא מחיה – לא מעץ ולא מאדמה. בדיעבד, אם אמר "בורא מיני בשמים" במקום הברכה הספציפית – יצא. אבל לכתחילה צריך לומר את הברכה הנכונה.

2. שאלה מעשית: האם מברכים כשנכנסים למכולת שבה פירות טריים מריחים? יש מחלוקת ערה:

- צד אחד טוען שצריך לברך, כי המכולת מניחה בכוונה פירות טריים בחזית שיש להם ריח טוב, ויש הנאה מכך. זה לא שונה מאתרוג שמריחים.

- הצד האחר טוען שאין צורך, כי האדם אינו "מודע" להנאה – הוא ממוקד בקניות, ורוב האנשים אינם שמים לב לריח. ללא הנאה מודעת אין חיוב ברכה.

- הצד הראשון משיב בחריפות: זה בנוי על שכחת התורה – אנשים הפסיקו ליהנות ולשים לב, אבל זה לא אומר שאין חיוב. הוא מביא ראיה מאתרוגים בבית הכנסת בסוכות – אנשים מריחים אותם ואינם מברכים, אבל בשולחן ערוך כתוב בבירור שצריך. זו חובה, לא רשות.

- מובהר שאין מדובר בריחות מלאכותיים שחנניות מכניסות (scent marketing), אלא בריח הטבעי של פירות טריים – למשל במקום שבו חותכים פירות. אם יש הנאה מריח הפירות, מברכים "שנתן ריח טוב בפירות". תפוזים ופירות הדר יש להם ריח חזק – יש לברך.

3. שאלה על קפה: קפה טרי כשטוחנים אותו יש לו ריח נעים. איזו ברכה מברכים? קפה אינו "פרי" במובן הפשוט – יש שאלה האם קפה הוא עץ או אדמה (יש שאלה ותשובה על כך, כי קפה בא מעץ). למעשה אומרים "בורא מיני בשמים" כי תמיד יש ספק אם זה פירות. אבל מועלה שגם "בורא מיני בשמים" יש בו בעיה – כי הקב"ה לא ברא קפה לבושם, ואולי אין זה מתאים ל"בשמים". התשובה: אם יש לך הנאה, לא אכפת לנו מה עיקר תכלית הבריאה. מוזכר ששאלה הובאה בפני ר' חיים קנייבסקי בעניין זה.

4. אתרוג של מצוה: על אתרוג של מצוה מברכים כן (הנותן ריח טוב בפירות), אבל על הדסים לא (כי הם מוקצים למצוות). גם מוזכר המנהג ביום כיפור להסתובב עם אתרוג תחוב בו ציפורניים.

5. בושם – האם צריך לברך? על בושם לכאורה היו צריכים לברך "בורא מיני בשמים", אבל צריך עוד לעיין במוצרים סינתטיים (לא בשמים טבעיים). הרמב"ם יביא בקרוב הלכה על החילוק הזה. (ראה להלן ב"ריח בלא עיקר").

6. טבק: לפי החשבון היו גם צריכים לבדוק ממה עשוי טבק, כדי לדעת איזו ברכה לברך. על טבק כבר הפשט שצריך לברך, אבל העולם אינו נוהג כך.

ג. ברכה על ריח של מאכלים – מאכל שיש בו ריח

חידושים והסברות:

1. שאלה חריפה: אותם ציפורניים (cloves) שמריחים בהבדלה, מכניסים למאכלים – דג, בשר, וכו'. כשמביאים מנת דג עם תבלינים שמריחים טוב, מדוע אין מברכים "בורא מיני בשמים"? מה נפשך – או שאומרים ברכה לבטלה בהבדלה (אם ריח אינו מחייב ברכה), או ששוכחים לברך הרבה פעמים כל השבוע על ריח של מאכלים.

2. שיטת הרמב"ם: במאכל שיש בו ריח (הכניסו תבלינים לשם ריח), האכילה היא העיקר והריח הוא טפל – אין מברכים ברכה נפרדת על הריח. אבל מוסיף שלכאורה צריך עוד לחשוב על עניין זה.

ד. מוגמר (incense) – ברכה וזמן

דברי הרמב"ם: מוגמר – דבר שמדליקים כדי להוציא ריח טוב (כמו "incense sticks" כיום). המנהג היה להביא מוגמר בסוף הסעודה,

כהנאה לאורחים.

פשט: מברכים על מוגמר כשמדליקים אותו להריח.

חידושים והסברות:

1. **מתי מברכים: מברכים רק "עד שתעלה תמרתו"** — כשהעשן מתחיל לעלות. זה אומר: **אפילו לפני שמריחים**, אבל לאחר שהעשן יוצא. **להיפך:** אם מריחים כבר אבל העשן עדיין לא נראה, אין מברכים.

2. **הלשון "תמרתו"** (לא "עשנו") מעניין — פירושו כמו **תמר (דקל)**, העשן עולה ישר.

3. **ברכה על מוגמר — עץ או עשב:** אם משתמשים בעץ למוגמר — מברכים **"בורא עצי בשמים"**. אם זה **עשב** — מברכים **"בורא עשבי בשמים"**. (אותם כללים כמו בהרחה עצמה).

ה. שמן של אפרסמון — בורא שמן ערב

דברי הרמב"ם: "שמן של אפרסמון וכיוצא בו — מברכין עליו בורא שמן ערב."

פשט: אפרסמון היה פרי/צמח מיוחד שגדל בארץ ישראל (אזור יריחו, עין גדי). לפי מפרשי המשנה תורה הוא אינו מצוי היום. השמן ממנו קיבל ברכה מיוחדת: **"בורא שמן ערב"**.

חידושים והסברות:

1. **"ערב" אינו פירושו "מתוק" כמו סוכר, אלא "בטעם" — נעים, טעים.** בריח "ערב" פירושו ריח מתוק/נעים, לא ממש מתוק. החידוש הוא ששמן בדרך כלל הוא רק למריחה, אבל לשמן זה יש גם **"ערב" — ריח**.

2. **Essential oils כיום:** נשאלת השאלה האם "essential oils" של היום היו גם מקבלים את הברכה "בורא שמן ערב". יש חילוק: יש **כאשר השמן רק מחזיק את הריח** (מבשמים אחרים שהוכנסו), ויש **כאשר השמן עצמו יש לו את הריח**. רק כאשר השמן עצמו יש לו מצד עצמו ריח מיוחד (כמו אפרסמון) מקבל הוא "בורא שמן ערב".

ו. שמן זית שכפשו — בורא עצי בשמים

דברי הרמב"ם: "אבל שמן זית שכפשו או טחנו עד שהחזיר ריח נודף — מברך עליו בורא עצי בשמים."

פשט: שמן זית שעובדו (כתשו או טחנו) עד שקיבל ריח טוב חזק — מברכים לא "בורא שמן ערב", אלא **"בורא עצי בשמים"**, כי הוא בא מעץ/פרי.

חידושים והסברות:

החילוק בין שמן אפרסמון (בורא שמן ערב) ושמן זית (בורא עצי בשמים) הוא: **שמן אפרסמון יש לו מצד עצמו ריח מיוחד, אבל ריח שמן זית בא רק דרך עיבוד** — לכן אינו מקבל את הברכה המיוחדת.

ז. שמן שבשמו — בורא מיני בשמים

פשט: אם הכניסו בשמים לשמן (כמו **שמן המשחה**), השמן מריח עכשיו, אבל לא מהשמן עצמו, אלא מהבשמים שהוכנסו — **מברך עליו "בורא מיני בשמים"**.

חידושים והסברות:

השמן מקבל את הברכה של הבשמים שהוכנסו, לא מהשמן עצמו. זה הרמז: **שמן שבשמו** — ברכת השמן הולכת אחר "שמו", כלומר אחר מה שנותן לו את הריח.

ח. הביאו לפניו שמן והדס — מברך על ההדס ופוטר את השמן

דברי הרמב"ם (משנה): "הביאו לפניו שמן והדס — מברך על ההדס ופוטר את השמן."

פשט: כשמביאים שמן (שמן זית עם ריח טוב) והדסים (עצי בשמים), מברכים תחילה על ההדסים ופוטרים את השמן.

חידושים והסברות:

שניהם — שמן זית והדס — יש להם אותה ברכה "בורא עצי בשמים", לכן אחת יכולה לפטור את השנייה. זה מאשר ששמן סתם (לא מפורסם) פירושו עצי.

ט. הביאו לפניו בושם שעין ובושם שעץ — שתי ברכות

פשט: כשיש שניהם — **עשבי בשמים ועצי בשמים** — מברכים שתי ברכות נפרדות, אחת אינה פוטרת את השנייה.

י. הביאו לפניו יין ושמן — סדר הברכות בסעודה

דברי הרמב"ם: "הביאו לפניו יין ושמן — יוצא יין בימינו ושמן בשמאלו, מברך על היין ושותהו, ואחר כך מברך על השמן ומריח בו, ותוחבו בראש השמש."

פשט: כשמביאים יין ושמן (שמן בעל ריח טוב): יין חשוב יותר, לוקחים אותו ביד ימין. מברכים תחילה על יין, שותים, אחר כך מברכים על השמן ומריחים. אחר כך מורחים אותו בראש השמש (המשרת).

חידושים והסברות:

1. **"תוחבו בראש השמש"** מתפרש כמנהג טיפ — במקום למרוח את הידיים במפית, נותנים לשמש (משרת) את השמן היקר על הראש, כמנהג/טיפ. זה מתאים למה שלמדנו קודם בסדר הסעודה, שהכניסו פירות לפה של המשרתים.

2. שמן שימש גם לריח (בשמים) וגם לסיכה (כמו שמפו) — היה נעים להחזיק בשיער.

[דיגריסיה: תלמיד חכם ובשמים] — מהלכות דעות: תלמיד חכם אסור לצאת עם בשמים ברחוב, כי בחורים נהגו לעשות זאת כדי שבנות יתפסו אותם. זה רק פרט לתלמידי חכמים — אדם פשוט מותר, חסיד גם מותר. התלמיד חכם, אחרי שהיה עם אשתו, הולך לטבילת עזרא, ואם מריח ממנו, יודעים שהוא התמרח — זו הסיבה שזה גנאי.

יא. בושם שערכו הרוכל — תערובת של בשמים

דברי הרמב"ם: "בושם שערכו הרוכל — כשסוחר ערבב מיני בשמים שונים, מברכים בורא מיני בשמים."

פשט: כשמינים שונים של בשמים מעורבבים יחד, מברכים את הברכה הכללת "בורא מיני בשמים".

חידושים והסברות:

מועלה חילוק בין בשמים ואכילה: באכילה אין הלכה כזו שכאשר מערבבים שני מינים (למשל תפוחי אדמה עם תפוחים) מברכים שהכל. באכילה מחפשים מהו העיקר ומהו הטפל. אבל בבשמים, כשמערבבים יחד מינים שונים, מברכים ברכה אחת "בורא מיני בשמים" — **לא כי מחפשים עיקר, אלא כי זה מתאים ממש:** "בורא מיני בשמים" פירושו שברא מיני בשמים שונים. זה לא כמו "שהכל" שהיא ברכה כוללת; "מיני בשמים" פירושו ממש כמה מינים, וזה מתאים דווקא כשיש עשרה מינים מעורבבים יחד.

יב. נכנס לחנותו של בושם — כניסה לחנות בשמים

דברי הרמב"ם: "הנכנס לחנותו של בושם שיש בו מינים הרבה — מברך. נכנס ויצא ונכנס ויצא כל היום כולו אינו מברך אלא אחת. נכנס ויצא ונכנס ויצא — מברך על כל פעם ופעם."

2. **מהי "עריות"? הרשב"א** תמה על כך ואומר שזה חייב להיות באופן ש"עיניה של יצר הרע" נמצאת — סימן לעבירה. מהמפרשים נראה שהרמב"ם הוסיף את הפרט של "בשמים של עריות" בעצמו — זה לא כתוב בבירור בגמרא.

3. **מיהי "ערווה" בהקשר זה?** נראה ש"ערווה" פירושה ממש אשה האסורה עליו — אפילו אשתו כשהיא גדה, או אחות (שהיא בוודאי ערווה). ש

טת הרמב"ם היא שבערווה שיש בה הרחקות (כמו אשת איש, גדה), **אסור בכלל להריח את הבשמים שעליה** — זה לא רק עניין של ברכה, אלא הרחקה ממש. אבל בערווה כמו אחות, שאין בה דיני הרחקות (מותר להיות עמה ביחוד), מותר להריח, אבל ברכה אין מברכים.

4. הרמב"ם אומר שחיבוק ונישוק עם אחות הוא "מגונה מאוד" — אז יכול להיות שהרחת בשמים שעליה היא גם משהו בעייתי.

5. **נקודה מעשית:** "מעולם לא שמעתי שמישהו יברך על הבושם של אשה אחרת" — זו בכלל עבירה.

6. מועלית שאלה האם דין "עריות" חל גם בזכרים (איסור קירבה לזכרים), אבל הדיון לא מסתיים.

טז. ריח בלא עיקר — בגדים המוגמרים ובושם

הרמב"ם/הלכה: מי שמריח בגדים שיש להם ריח טוב אינו מברך, כי זה ריח בלא עיקר — זה לא עיקר בשמים, אלא ריח שעבר על הבגד.

פשט: כאשר הריח אינו בחפץ הבושם העיקרי עצמו, אלא במשהו שספג את הריח (כמו בגד), אין מברכים.

חידושים והסברות:

1. **בושם (perfume):** רוב הבשמים הם תערובת מבוססת מים שמרססים על האדם. האם זה גם "ריח בלא עיקר" כמו בגדים המוגמרים? המסקנה היא שבושם אינו כמו בגדים המוגמרים — בושם דומה יותר ל**בשמים שכתשן** (בשמים טחונים), שבהם עיקר הבושם עדיין קיים בתערובת, ולכאורה **מברכים כן** עליו.

2. **חילוק בין עשן (ריח ללא עיקר פיזי) לטיפת בושם:** בבגדים המוגמרים הריח הוא כמו "עשן" — אין חפץ בושם פיזי. אבל בבושם יש טיפה פיזית של מים עם מרכיבי בשמים.

3. **דאודורנט (deodorant):** דאודורנט הוא בוודאי **נתלהב ריח** (נעשה להסרת ריח רע), לא עיקר בושם. אבל גם נשאלת השאלה: לדאודורנט יש ריח טוב, והאדם מורח אותו כי הוא רוצה ריח טוב — האם זה "קולון/בושם" שלו? המסקנה: יש **חילוק בין קולון (cologne) לדאודורנט** — קולון הוא לריח, דאודורנט הוא להסרת ריח רע, ו"לכולי עלמא" הם שני דברים נפרדים.

4. **[דיגרסיה]:** בעבר אנשים/נשים נשאו שרשרת עם ממש חתיכת בשמים — זה היה עיקר הבושם, לא כמו הבשמים של היום.

יז. בשמים של מסיבת גויים — דין רוב

גמרא/הלכה: "בשמים של מסיבה של גוים — אין מברכין עליהם." סתם מסיבה של גוים, כשהם מביאים בשמים, אין מברכים, כי סתם מסיבת גויים היא לעבודה זרה.

פשט: כשהיהודים מתאספים, הם משבחים את ה'. כשגויים מתאספים, הם משבחים את האלילים שלהם. לכן סתם מסיבת גויים קשורה לעבודה זרה.

חידושים והסברות:

1. **דין רוב בספק ריח:** הגמרא אומרת: "הוי מהלך חוץ לכרך והריח ריח טוב" — משהו נכנס לעיר והריח ריח טוב, הוא לא יודע אם זה בא מיהודים

פשט: מי שנכנס לחנות בשמים שבה מריח טוב ממינים שונים, מברך. נשאר בפנים כל היום — רק ברכה אחת. יוצא וחוזר נכנס — ברכה חדשה בכל פעם.

חידושים והסברות:

החילוק מוסבר: כשנשארים בפנים כל היום, זה כמו סעודה ארוכה שבה מברכים ברכה אחת בהתחלה — לא כי מפסיקים ליהנות, אלא כי הברכה מכסה את כל ההמשך. אבל כשיוצאים וחוזרים, כל פעם היא "הנאה טרייה" — מודעות חדשה לריח.

[דיגרסיה: מנהג ספרדי בהבדלה] — אצל יהודים ספרדים מביאים במוצאי שבת בבית הכנסת כמה מיני בשמים — אנשים יודעים מהו עשבי בשמים, מהו עצי בשמים, וזה מריח מאוד נעים בבית המדרש. **אבל על "ערק"** (משקה בטעם ליקריץ) **אין מברכים "בורא מיני בשמים"** — כי זה לא ריח, אלא טעם.

יג. בשמים ספציפיים — שושנה, ורד, נרד

דברי הרמב"ם: "על השושנה וחלפי המים מברכין עליהן בורא עצי בשמים. נרד של גינה — עצי בשמים, של שדה — עשבי בשמים. הורד ומי ורד..."

פשט: שושנה, חלפי המים, ורד — הם עצי בשמים. נרד מגינה הוא עצי בשמים, משדה הוא עשבי בשמים. מי ורד (מי ורדים) הוא גם בושם.

חידושים והסברות:

1. **חילוק בין שושנה לורד:** הוזהר אומר ששושנה היא ורד, אבל רוב הפוסקים ומפרשי תנ"ך סוברים ששושנה היא סוג של שושן (פרח רחב יותר), וורד הוא ורד. זו פשטות המשנה. למעשה אין הבדל, כי שניהם עצי בשמים.

2. **חילוק בין נרד של גינה ונרד של שדה:** מה שגדל על אילנות/עצים בגינה הוא עצי בשמים, ומה שגדל על האדמה/עשב הוא עשבי בשמים.

3. **מי ורד (מי ורדים)** הוא בושם מזוקק מורדים.

4. **לבונה:** אין מברכים על לבונה, כי לבונה היא דבר שהקטירו לעבודה זרה.

יד. שלושה מיני ריח שאין מברכים עליהם

דברי הרמב"ם: "שלושה מיני ריח טוב אין מברכין עליהם: (1) ריח טוב שאסור להריח בו, (2) ריח טוב שאין עשוי להריח בו [אלא להסיר ריח רע], (3) ריח שאין עשוי להריח בו [לא נעשה להרחק]."

פשט: שלוש קטגוריות של ריחות טובים שבהם אין מברכים: (1) ריחות אסורים (כמו עבודה זרה, ערווה), (2) ריחות שאינם להנאה חיובית אלא להסרת ריח רע, (3) ריחות שלא נעשו להרחק.

חידושים והסברות:

בקטגוריה (2) — זה מושווה ל"שותה מים לצמא" — זו לא הנאה חיובית, אלא הסרת שלילה. כמו מים שבולעים — זה לא דבר של הנאה.

טו. בשמים של עבודה זרה ובשמים של ערווה

דברי הרמב"ם: "בשמים של עבודה זרה או בשמים של עריות אין מברכין עליהם."

פשט: על בשמים של עבודה זרה או של ערווה אין מברכים.

חידושים והסברות:

1. **עבודה זרה:** אסור להיכנס לכנסייה ולהריח את הבשמים שם — זה בשמים של עבודה זרה או תקרובת עבודה זרה.

יה. שמש בהבדלה – רמ"א
חידוש: הרמ"א אומר שהשמש (משרת) גם יברך על בשמים בהבדלה. כשהשמש עובר אחרי שכולם כבר הריחו את ההדסים – הוא מריח את הריח שעדיין נשאר, וזו שאלה האם זה "ריח בלא עיקר" (כי כולם כבר הריחו/מעכו את ההדסים).

עד כאן פרק ט' סימן קט'.

או מגויים. אם רוב העיר גויים – אין מברך (הולכים אחר הרוב). אם רוב ישראל – מברך.

2. האם רוב שייך בריחות: יש מחלוקת, אבל רוב הפוסקים אומרים שרוב שייך בריחות.

3. דוגמה מעשית: הוא נוסע למסעדה, מחציתה עובדת עבודה זרה, מחציתה מכוונת לה' – הולכים אחר הרוב. או שכל עיר עשתה מדורה עם בשמים, ויש רוב יהודים – מברכים.

תמלול מלא

הלכות ברכות פרק ט' – ברכות על ריח טוב

הקדמה: מדוע לא לומדים יותר הלכות ברכת הריח

דובר 1:

רבתי, אנחנו הולכים ללמוד הלכות ברכות פרק ט'. כן?

דובר 2:

כן.

דובר 1:

אז אמור. אז, אנחנו הולכים ללמוד עם הברכה, אנחנו רואים הרי הלכות ברכות, אנחנו הולכים ללמוד את כל הברכות על ריחות טובים.

אז, זה דבר מעניין, בזמנים עברו נראה שאנשים עסקו בזה הרבה יותר. היום זה לא עניין כל כך גדול. אין לנו כל כך... יש דברים כמו בושם, יש דברים כמו דברים שעושים בבית שיריח טוב, אבל אנחנו לא שמים כל כך הרבה תשומת לב לזה.

יכול להיות ש, אני לא יודע, יש מי שאומרים שבזמנים עברו לא היה... היו צריכים הרבה פעמים להילחם בריחות רעים, כי לא היה את התברואה, לא היה את זה, לא היה את זה. ממילא זה נכנס יותר ליום יום לעשות ריח טוב.

יכול להיות גם שאנחנו סתם, אנחנו איך אומרים את זה? אנחנו לא מעריכים הנאות עדינות, עדינות. אנחנו קצת בנים גסים, ואנחנו... כמו שהגמרא אומרת שיש נשמה נהנית מריח.

הודעה על המגבית

טוב, לפני שאנחנו ממשיכים עם השיעור, אני רוצה להזכיר שבימים אלה מתקיים קמפיין גדול, מגבית עבור בית המדרש אהלה למחשבה, בית המדרש שבו אנחנו לומדים את השיעור הזה, בית המדרש של ידידי ושותפי הרב הגאון רבי יצחק, שמלמד עוד הרבה מאוד שיעורים בחלקים שונים של התורה, שיעורים עמוקים בנגלה ובנסתר, טעמו וראו כי טוב, ואשרי חלקו כל אלה שתומכים וממנים את השיעורים וכן הלאה.

ואנחנו מתכוונים, יש לנו הרי גם כאן בחינה של ריח שלא כל אחד נהנה ממנו, וצריך לטעום כדי שידעו. וטועמים את זה על ידי כניסה לחמרא דמשתל בוסיא, כמו שאנחנו לומדים הלאה. רבי יצחק הוא החמרא דמשתל בוסיא על מיני בשמים טובים וריחות טובים. טוב, ויש לנו עוד את רבי יהושע שעוזר גם באותו דבר, לא רק אנחנו.

הלכה א': החיוב הכללי של ברכת הריח

דובר 1:

טוב, אז ככה, אומר הרמב"ם: "כשם שאסור לו לאדם ליהנות במאכל ובמשקה קודם ברכה", כמו שלמדנו קודם שאסור ליהנות מכל דבר בלי ברכה, כמו שהרמב"ם אמר שיש אפילו קצת ענין של הנאה אפילו שעות מקצת גזילה.

"כך אסור ליהנות מריח טוב קודם ברכה." גם אסור ליהנות מריח טוב לפני ברכה.

החידוש של ברכת הריח

זה חידוש גדול, כי כשאדם לוקח מאכל ומשקה, הוא לוקח אותו מהשני. ריח זה מאוד קשה, כי אין דבר כזה לגנוב ריח. מה שייך "כלו יתמלא" אם גנבת את זה? הרי עני הולך ליד בית של עשיר שבו מריח ריח של אוכל, לא חסר לו כלום. זה זה נהנה וזה לא חסר.

אולי בגלל זה הגמרא מביאה לימודים נוספים. אולי זה העניין, זה לא דווקא... יכול להיות שגם זה ענין, אבל כמו שאתה אומר, "כל הנשמה תהלל י-ה", למעשה יש לך הנאה. אתה צריך פשוט על כל פנים להודות להקב"ה.

אבל לכאורה בגלל זה דווקא הגמרא מביאה עוד לימוד. הכסף משנה מביא בצד שכתוב בגמרא דווקא הפסוק, "כל הנשמה תהלל י-ה", דבר שהנשמה נהנית ממנו. לכאורה בגלל זה, כי לא מספיק הדבר הפשוט של "אסור ליהנות", כי זה דווקא סוג אחר של דבר קצת. אבל הנשמה...

דובר 2:

אתה מתכוון ש"כל הנשמה תהלל י-ה" מתכוון להודות על הנשימה?

דובר 1:

כן, כך אומרת הגמרא. "כל הנשמה תהלל י-ה" מתכוון להודות על הנשימה. דבר שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף. כן. זה מעניין שלומדים מזה, כי פשוט שם מתכוון "כל הנשמה תהלל י-ה" שכל נשימה מחייבת גדולת ה', על נשימה. הנשמה עצמה מהללת י-ה. האדם צריך להודות על נשימתו, על ריחו.

הברכות השונות על ריח טוב

דובר 1:

אומר הוא כך, מקצר ברכת הריח טוב. איזו ברכה זו?

אומר הוא כך, אם היה זה שיש לו הריח עץ או מין עץ, אם הריח הטוב הוא עץ או משהו שבא מעץ, עלים מהעץ, הוא מברך "בורא עצי בשמים", הוא מודה להקב"ה שברא עצי בשמים.

ואם היו עשב, אם זה דבר שגדל כמו עשב, או מין עשב, מברך "בורא עשבי בשמים", עשבי בשמים.

ואם היו לא מן העץ ולא מן האדמה, אם זה לא מעץ ולא מאדמה, כגון המור, דבר שמריח מאוד טוב שנקרא מור, אומרים שהיום... זה נקרא "מאסק", אני חושב שגם היום משתמשים בזה, זה יצור מסוים, כגון המור שיוצא מן החיה, מחיה מסוימת, חיה מסוימת שנקראת איל המוסק, שהוא סוג של איל, סוג של... מה זה איל? איל זה זה... כזה צבי. חיה שרצה במדבריות. כן. אה... שזה מין חיה, מברך בורא מיני בשמים.

דובר 2:

ממ.

דובר 1:

זה כמו שהשכל של הריחות.

דובר 2:

כן, ראיתי את זה.

דובר 1:

אם מישוהו עושה ברכה כשהוא נכנס לגורמא גלאט כי מריח טוב, זו ברכה לבטלה. למה לא לומר "שפוך חמתך" על כל הדברים הטובים? כמו שהרמב"ם מסיים, שאפשר להכניס את הקב"ה.

אני לא מסכים, אני לא מסכים. אני לא מסכים. אתה מדבר על אדם שיש לו הנאה, הוא לוקח את האוכל והוא אומר "ברוך אתה ה'". מאיפה היתה לך הנאה? מאיפה היתה לך הנאה?

מה שאתה מבין, מה שאתה אומר, אין ברכה על דברים טובים. מה שאתה מבין, זה השקלא וטריא של מה שאנחנו מדברים. קיבלנו את זה, כשלוקחים משהו קטן, ציפורן תלושה שלוקחים בהבדלה, אז באה "בורא מיני בשמים".

אבל אתה נכנס לחנות שבה שמו לכתחילה את זה כדי לעשות ריח טעים, וזה אחד מהדברים - או עצים, או עשבים, או מינים, או כולם ביחד עושים מינים - אתה אומר שלא עושים ברכה כי אתה לא רוצה לשים לב לריח.

אתה אומר כך: אם אתה נכנס לבית ויש מפזר, והמפזר הוא לא סתם, יכול להיות מפזר כזה, והמפזר מריח טוב.

דובר 1:

בגורמא גם לא מריח טוב.

דובר 2:

אני מדבר איתך כן על הפירות. שמו שם הרי ערמה שלמה של פירות, פרי טרי שיש לו ריח טעים. על זה מדברים הרי. בשולחן ערוך כתוב על פירות. תפוח, שמים שם תפוח, תפוח, כן? רק אם מודעים ויש הנאה.

אבל עכשיו אנחנו יכולים לשכנע את עצמנו, כמו שרבי יצחק בר חיים אומר, שיש מודעות, יש אנשים שיש להם מודעות. כי אני, כשאני נכנס לסופרמרקט, מישוהו שואל אותי אחר כך, "הרגשת שיש סופרמרקט טוב?" אולי כן. אותו דבר המאפייה. ליד המאפייה יש מינים שונים. מיד נדבר על המאפייה. על מאפייה יש ברכה אחרת. מיד נדבר, הרמב"ם מביא את ההלכה שיש ברכה גם על מאפייה, דרך אגב. ויש חקירה ברמב"ם שצריך לחשוב עליה.

אבל מה שאתה אומר, אתה אומר הרי כך, "הרחב פיך ואמלאהו". אנשים מנשנים הרי כל היום, כל אחד לא חושב מה הוא עושה, הוא לא עושה ברכה. כל יהודי יודע, אפילו לא חושבים, עושים ברכה בלי לחשוב. כך הולך יהודי, הוא עושה ברכה, הוא ממלמל ברכה.

צריך להתעמק בהלכות ברכות. אותו דבר, אנשים פשוט שכחו מהדבר הזה שנקרא ברכת הריח. צריך להתעורר, אני מעורר, במקום להצדיק, צריך לומר אמת, צריך לעשות ברכה, וזה דבר טוב, זו הזדמנות, אפשר לעשות ברכה. אם מישוהו חסרות לי ברכות, אני לא יודע מה, אפשר לעשות ברכה, אין שום שאלה.

הדבר היחיד שהייתי אולי מסכים הוא, אולי על בושם, או ממש משהו ששמים כדי שיהיה ריח טוב, אולי היו צריכים לחקור לגבי אחד מהם האם הוא עשוי ממה שאפשר לעשות עצי או בורא.

דובר 1:

אבל הוא לא עשה... לא כתוב שצריך לשים, לא כתוב כוונה, אני לא יודע איך... אם מישוהו שם עולם האדמה זה בורא מיני בשמים. והוא הדין על בושם, לכאורה היו צריכים לעשות בורא מיני בשמים. צריך, נראה מיד עם בשמים ולא מוצרים. כי משהו ששמים שיהיה אווירה טעימה בסופרמרקט...

דובר 2:

זה הרי הריח לשנה טובה! על זה מדברים! זה הרי דבר שיש לו נשמה והנאת הגוף.

לא, לא. אתה מחדש חידושים נפלאים שלא שערום אבותינו שבנוי על שכחת התורה, כי העולם הפסיק ליהנות, והוא אומר לך "אה, זה לא מריח". אני אומר לך, אני אגיד לך, אנשים ידעו פעם, עשו ברכה, עשו ברכה, עשו ברכה. אין שום ספק שעושים ברכה. אין שום ספק שעושים ברכה.

דובר 1:
ואם היו פרי הראוי לאכילה, הוא הביא אתרוג עם פיטם, שעכשיו הריחו רק את הריח, יש הנאה מהריח ועושים ברכה על הריח, **מברך שנתן ריח טוב בפירות.**

דובר 2:

אוקיי, טוב.

דיון: האם עושים ברכה כשנכנסים לסופרמרקט?

דובר 1:

דרך אגב, מה שאתה אומר שהיום לא עושים עניין מזה, זה אבל כן אמת, הרבה מאוד פעמים אנשים פשוט לא יודעים שצריך לעשות ברכה. הרבה פעמים אתרוג למשל, אתרוג של מצוה צריך ללמוד את ההלכה שעל האתרוג עושים כן ברכה דרך אגב, לא על ההדסים. אבל למשל...

דובר 2:

ואפשר לראות, יש ביום כיפור אנשים הולכים עם אתרוג שתקוע בפנים, כי לכאורה אולי צריך לעשות שתי ברכות.

דובר 1:

אמת, אמת. אבל למשל, אותו דבר זה, יש דברים, אני לא זוכר עכשיו ברגע זה, מביאים איזה מאכל שיש לו... או פרי עם פרחים, אנשים מביאים פרחים לשמחה, צריך לעשות ברכה.

דובר 2:

אולי יכול להיות, בטח, אין ספק. או סתם פירות. דרך אגב, עלתה לי שאלה טובה מזה. אתה נכנס לגורמא גלאט, לחנות, הדבר הראשון שמים את הפירות בצד.

דובר 1:

המאפייה מריחה, המאפייה.

דובר 2:

אה, המאפייה, לא, המאפייה זה מאחורה. תמיד בכל חנות, כמעט כל עסק, כל סופרמרקט בעולם, כך יש להם חכמה לעושי הסופרמרקטים שהם צריכים לעשות, שמים בחזית את הירקות והפירות והדברים, והרבה פעמים יש לזה ריח, וצריך על זה לעשות ברכה. זה לא מסובך.

דובר 1:

אני לא הייתי אומר שצריך לעשות על זה ברכה, כי קודם כל אין ברכה כזו על משהו שהוא ברקע, משהו שיש לך הנאה ממנו.

דובר 2:

הרי זה נאמר! האדם הולך עכשיו לקניות.

דובר 1:

לא נכון. הוא לא מודע להנאה שיש לו. זו סוגיה ארוכה, אתה צריך להיות ממוקד בקניות שלך. שאל אדם, יש פה ריח? רוב האנשים לא ישימו לב. רק אם תגיד להם.

דובר 2:

זה אמת, אני מבין מה אתה אומר.

דובר 1:

זה אמת, אני מדבר על עצמי, אני מדבר על עצמי. אני נוגע באתרוג, אני נוגע באתרוג.

דובר 2:

כי שכחת מזה, דווקא כי שכחת מזה. זה צריך להיות רק כש... איך אומרים? כשמתפללים ומודים, אין ברכה על דברים טובים. קודם כל, אולי כן יש, צריך לחשוב. אבל הדברים שיש הנאה צריך לעשות ברכה.

טוב מאוד, על טבק יש כבר, אמת, את הפשט שצריך לעשות ברכה על הריח, והעולם לא מתנהג כך. וכשמביאים מאכל שיש לו ריח טוב, צריך גם לכאורה לחשוב מה יהיה ההיתר לא לעשות. כלומר, מרק עוף יש לו ריח מסוים, אבל צריך לדעת מה ההלכה שדבר ששייך לעיקר, ונראה מיד, סתם דברים שהם בכלל כלום יכול להיות שלא עושים ברכה, כי זה סתם אוויר, כמו ה... אוקיי, אמת, זה לא... אני מודה, אבל זה לא דבר שאתה יכול לומר שבשר לא מריח.

"בורא מיני בשמים" — ברכה כללית או ספציפית?

דובר 1:

טוב, בואו נסיים את הפרק. בואו נסיים את הפרק, רואים, כאן יש פרטים שאפשר להתייחס, נראה עוד הרבה פרטים. אבל כלל, על כל המינים מהדברים האמורים שעושים "בורא מיני בשמים"...

דיון: האם "בורא מיני בשמים" הוא כמו "שהכל"?

דובר 2:

בוודאי חשבתי ש"על הכל" מתכוון על כל הדברים שמריחים טוב, אבל לא לאחרונה מה שהוא אומר כאן. סתם, אחד מארבעת הדברים.

דובר 1:

לא, כמו "שהכל".

דובר 2:

תרגום לעברית

לא, כשהרמב"ם אומר כך כגון המור שמינה חיה מתכוון לכל דבר שמריח טוב, אז... ושני דברים היו...

דובר 1:

לא לא, ההלכה לא אומרת כך. ההלכה אומרת "על הכל", שבדיעבד אומרים "על הכל" אם כבר אמר "מינא" יצא. אבל יש עוד הלכה על זה.

מנהג ספרדי: כמה מיני בשמים בהבדלה

דובר 1:

דרך אגב, אצלנו האשכנזים... אצל היהודים הספרדים, כמעט בכל בית כנסת ספרדי שנכנסים אליו במוצאי שבת מביאים כמה מיני בשמים ואנשים יודעים זה עשבי בשמים זה עצי בשמים וזה מריח הרבה בבת אחת, זה מאוד טעים. נעשה ריח טעים בבית הכנסת. אבל על זה לא עושים שום "בורא מיני". זה מריח מליקריץ. זה מריח מליקריץ. אז אין בזה לא טעם ולא ריח.

הלכה ב: מוגמר — מתי מברכים

דובר 1:

אוקיי, עוד מילה על המוגמר, אומר הרמב"ם חסר לך חסידות. אוקיי, עוד מילה על המוגמר. זה מה שלמדנו קודם על דבר שנקרא מוגמר שהיו נוהגים פעם בימים הטובים הישנים דרך אגב, לא דווקא אצל חכמים, סתם בסעודה מביאים דבר חם מסוים שמביא ריח טוב. לא נרגילה, עושים נרגילה היום. זה סוג של דבר. יש דבר יודע כשעולים על המטוס נותנים מטלית חמה ורטובה שיש לה גם ריח טוב להתרחץ. זה מנהג כזה, אפשר למצוא את המנהג הזה גם במסעדות מסוימות אולי נותנים את זה במטוס.

אבל דרך אגב, יש אנשים שמדליקים כן היום, זה נקרא שעושים מקל כזה, זה מקל קטורת, מדליקים אותו וזה עושה ריח טעים. הסדר היה פעם שעושים את זה בסוף הסעודה, אפשר להשתמש במרווה שזה מרגיע קצת. אוקיי, זה עושה ריח טעים.

אם אדם מדליק אחד מאלה, מברכים, זה נקרא מוגמר. כן, זה מוגמר בעצם. אפשר לקנות, עדיין מוכרים את זה, אנשים עושים את זה, אלה שנמצאים בתרבויות מסוימות נוהגים יותר. אבל זה מעניין, פעם זה היה חלק מהסעודה. זה היה בסעודה הזדמנות כשהעשיר או בעל הבית רצה להנות את האורחים מכל מיני הנאות, אז הוא לא היה קמצן במשקה ובאוכל.

מוגמר הוא social situation

פשוט שכחו את ההלכה. פשוט שכחו. אני הולך לבית הכנסת כל סוכות, אנשים מריחים את האתרוגים, לא עושים ברכה, כתוב בכלל ישראל שצריך לעשות ברכה. אנשים פשוט, לא מלמדים את הילדים בחדר הלכות ברכת הריח. ממילא יש טענות, למד את ההלכות, הסתכל בשולחן ערוך, אבל אין שום ספק שעושים על זה ברכה.

מתחיים, זה לא איסור, זה לא איסור הנאה בלא ברכה, יש לך הנאה מהריח הטוב, אתה חייב לעשות ברכה. זה לא רק, אתה אומר שברכת הריח חלשה, ברכת הריח לא חלשה. ברכת הריח היא חובה. זו שאלה האם צריך לעשות ברכה. אותו דבר על הבשמים שמריחים בהבדלה, זה ספק האם צריך לעשות ברכה כי אף אחד לא נהנה מזה.

אבל אותו דבר יש ענין לעשות... כן, אבל אם מריח, עושים ברכה. אבל יש לך הנאה מזה?

דובר 1:

אני שואל אותך שאלה. אני שואל אותך שאלה. אותם ציפורניים שאתה מריח בהבדלה, שמים אותם בהרבה מאכלים שמגישים לך לאכול, בדג שאתה מזמין. יש לך מתכון של דג, אתה עושה ברכה כשמביאים לך מנה כזו של דג? "אה, מריח טוב, בורא מיני בשמים". או מבקר ברכה לבטלה לבטלה, או שוכח לעשות ברכות הרבה פעמים שבוע שלם.

דובר 2:

כשמביאים מאכל, שאלתי, כשמביאים... אני לא יודע מה ההלכה, מביאים מאכל ששמו בו דברים לריח, שאלתי פעם, אמרו כן, עושים זה... כזה מוגמר כזה... כזה...

ברכת הריח היא חובה, לא רשות

דובר 1:

אין דבר כזה, זה לא איסור, "עשר תעשר" זו ברכה. אתה צריך להיות בעל הנאה מהריח הטוב, חייב לעשות, אבל זו לא רשות. אתה צריך לומר כאן שברכת הריח חלשה יותר מברכת הרשות. אוקיי, ברכות הנהנין זו בוודאי ברכת חובה, אין שאלה שצריך לעשות ברכה. החילוק הוא על הבשמים שמריחים בהבדלה, שם אני מסופק האם עושים ברכה, כי אף אחד לא נהנה מזה.

קושייה: מדוע לא עושים ברכה על ריח של מאכלים?

דובר 1:

יפה, אבל אז יש ענין לעשות "בורא מיני בשמים" על משהו שהיה מריח. יש הנאה, אבל הענין הוא, מריחים את זה, אמת, יש לך הנאה מזה. אני שואל אותך שאלה, זה פשוט, אני שואל אותך שאלה. אותם ציפורניים שאתה מריח בהבדלה שמים אותם בהרבה מאכלים שמגישים לך לאכול, ודג, מה המתכון של דג? עושים ברכה כשמביאים לך מנה כזו של דג? אה, מריח טוב, "בורא מיני בשמים".

אני רוצה לומר לך, מה נפשך, או אתה אומר ברכה לבטלה בהבדלה, או אתה שוכח לעשות ברכות הרבה פעמים שבוע שלם. כשמביאים מאכל, אני לא יודע מה ההלכה, כשמביאים מאכל ששמו בו דברים לריח, הרמב"ם, אמרתי קודם, הרמב"ם אומר שעושים... כמו מוגמר. לא, לא מוגמר, מאכל שיש בו ריח, שמו תבלין לשם ריח. הרמב"ם, אמרתי, לא עושים ברכה, זה נקרא טפל, אבל על הריח צריך בנפרד לעשות ברכה לכאורה. זה לא... אוקיי, אני מודה שצריך לחשוב על זה.

ברכת הריח היא ענין נשכח

דובר 1:

אמת, שצריך הרבה יותר לחשוב על ברכת הריח. ר' יצחק הביא קודם הערה טובה מאוד, ברוך ה' שיהודים מקפידים על ברכת הפירות ועל כל הדברים, אבל ברכת הריח היא מאוד כמו ענין שנשכח. ולפי החשבון הזה היו צריכים עוד יותר בחדות לבדוק ממה טבק עשוי וממה זה עשוי, וצריך לדעת איזו ברכה לעשות.

דובר 2:

סעודה היא social situation. לא ידעתי שהיהודי הפשוט היה גישה למוגמר.

דובר 1:

זה לא קשור לסעודה, אבל לאורחים מכובדים היו מביאים מוגמר. יש דבר כזה, זה לא חידוש. היום, אני מכיר אנשים שהם אוהבים להביא את המקלות האלה שמדליקים, ומביאים את זה.

שם בודקים גם איזה דבר הדליקו. יש דברים שמוציאים ריח טוב. יש דברים שמדליקים, וזה נקרא מוגמר.

"עד שתעלה תמרתו" — כשהעשן עולה

דובר 1:

במוגמר, המוגמר שמדליקים כדי שיעשה ריח טוב, מברכים רק **עד שתעלה תמרתו**, כשמתחיל לצאת עשן. מעניין, הוא קורא לזה תמרתו, לא אשן, אלא תמר, זה עולה. תעלה תמרתו, כן, זה לשון. זה כמו תמר. מעניין, זה אומר אפילו לפני שמריח. הדליקו את זה, ונעשה עשן יפה. להיפך, כמו אפילו אתה מריח את זה כבר, אבל לפני שבא העשן, לא תברך את הברכה.

ברכה על מוגמר — עץ או עשב

דובר 1:

אם משתמשים בעץ לקחת חתיכה ממנו ולשרוף ולעשות מוגמר, מברכים "עצי בשמים". ואם זה עשב, כמו שלמדנו קודם לגבי הרוטא, מברכים עשבי, או מיני, או כל מיני, מברכים "בורא עשבי בשמים", אותו דבר כמו קודם.

הלכה 2: שמן של אפרסמון — בורא שמן ערב

דובר 1:

שמן של אפרסמון, היה סוג של פרי. ראיתי ברמב"ם שלו, מפרש המשנה תורה, שזה לא מצוי יותר היום, או שאפרסמון לא גדל נוסע יותר. איזה פרי שהיו נוטעים באזור של יריחו, עין גדי, היה גדל בארץ ישראל, אבל הוא אומר שזה לא מצוי.

האם אפרסמון הוא פרסימון?

דובר 2:

אפרסמון הוא לא פרסימון? כך קוראים לזה היום.

דובר 1:

אני לא יודע אם זה עושה שמן. איזה פרי מסוים שהוציא ריח טוב מאוד. רואים הרבה בחז"ל שזה, לצדיקים מוכן נהרות שיש להם ריח טוב, אפרסמון. אוצר, שמן אפרסמון קיבל ברכה מיוחדת. ברוך אתה ה' אלוקיני מלך העולם **בורא שמן ערב**.

"ערב" לא אומר "מתוק", אלא "בטעם"

דובר 1:

תודה לך ה', שברא שמן ערב. מעניין, ערב אומר מתוק. יש לו ריח מתוק, נראה. מעניין שהריח שייך למתוק.

אבל לכאורה זה לא דווקא שמן אפרסמון, בכל מקרה היום יש essential oils, כל סוג של שמן שהוא מיוחד לא סתם שמן. שמן מיוחד...

דובר 2:

זה, כשכבר רואים. יש כאשר שמן מחזיק רק את הריח, ויש כאשר שמן מחזיק את הריח. כי זה ריח.

דובר 1:

שמן של אפרסמון וכיוצא בו מברכין עליו בורא שמן ערב. זה לשון מעניין, ערב. כי ערב אומר מתוק. ערב, נראה, לא אומר דווקא מה שרגילים מתוק, כמו שסוכר הוא ערב. זה אומר שיש ריח מתוק. המילה היא, שזה לא שמן רגיל. אין לו...

דובר 2:

אני יודע כבר ר' ערב, אני אומר ערב לא אומר כמו מתוק. ערב אומר בטעם.

דובר 1:

אני לא רואה מעבר לא רואה את הטירות. יש דבר כזה כמו ריח מתוק גם. כתוב איפשהו שאדם אוכל סוכר... הוא שם יותר סוכר בקפה שלו, יגיד אני שותה ערב.

דובר 2:

לא, אני שותה מתוק. ערב אומר בטעם.

דובר 1:

בורא שמן ערב, אצלנו צריך כבר ערב אומר מתוק, מתוק אומר באופן או כמו ילד הוא מתוק, בטעם.

דובר 2:

יכול להיות, יכול להיות.

דובר 1:

אני מתכוון החידוש הוא ששמן, בדרך כלל, שמן עשוי למה שמורחים, וזה שמן שיש לו גם לזה ערב שהוא ריח.

שמן זית שכפשו — בורא עצי בשמים

דובר 1:

אבל שמן זית שכפשו או טחנו עד שהחזיר ריח נודף, יש גם דרך לעשות ששמן זית יהיה לו ריח טוב מאוד. כבשו אותו, או טחנו, שהוא עושה ריח טוב מאוד, לא מברכים בורא שמן ערב, כי במקור זה... אלא אומרים, **בורא עצי בשמים**, כי זה משהו שבא מה... מהעץ. מהפרי.

דובר 2:

כן. ו... כן. וכן. 1995 מביא ריח מכוה, טוב, מה כי זה איזה ריח, וזה מביא ריח מכוה. כן.org, פרסמה. זה השמה-קודקודן. כל הדבר ממנו הוא השמה-נדר שקיין.

שמן שבישמו — בורא מיני בשמים

דובר 1:

יש עוד דרך של בטאקיטשמעירט שקיין בעיין. במקום לומר או זה אולי יכול להיזרק סאוואס ושמים את זה בשמן. כך עשו את שמן המשחה. שמן המשחה גם השתמשו בשמן עם מיני בשמים שונים. פשוט שהשמן מריח עכשיו, אבל זה לא מריח מהשמן שלו עצמו, זה מריח מהשמן של שמן המשחה, מהבשמים ששמו. **מברך עליו בורא מיני בשמים**.

עכשיו, יש פעם שעושים שני... מבין הרמזו כאן של שמן שבשמו, מקבל את הברכה של הבשמים.

הביאו לפניו שמן והדס — מברך על ההדס ופותר את השמן

דובר 1:

"הביאו לפניו שמן והדס" — זה רק לא אמרתי, כי זה ממש למדנות חדשה על תלמיד חכם, הוא בורא מיני בשמים. **"הביאו לפניו שמן והדס, מברך על ההדס ופותר את השמן"**. משהו... מביאים, המשנה אומרת לנו, מביאים שמן מריח טוב והדסים, שהדסים הם עצי בשמים. ומביאים... מברכים קודם על ההדסים, ופותרים את השמן. למה לשניהם ברכות? בורא עצי בשמים, ומדברים כאן על שמן זית, זה... לכאורה, כמו שאנחנו מבררים, זה פאני. היינו צריכים לומר עצי. זה מעניין. שמן, רואים ששמן פשוט בלי המילים "מפושם" או זה, מתכוונים עצי.

הביאו לפניו בושם שעין ובושם שעץ — שתי ברכות

דובר 1:

כבר, אומר הרמב"ם, **"הביאו לפניו בושם שעין ובושם שעץ"**, יש שניהם, כמו **"הביאו לפניו מיני מרקחת"**, זה גם שברכה אחת פותרת את חברו,

אחת. כאן יש דבר אחר, שעושים רק ברכה אחת שערכבו את זה לאחד, לא שבדקים מה העיקר. אין דבר כזה.

באכילה גם חשוב מה אוכלים, מה מעורבב, כשאוכלים הרבה דברים. אין פעם שזה נעשה תחת שהכל. כשאומרים שאחד הוא העיקר ואחד הוא הטפל, אין הלכה כזו באכילה. אלא כאן יש פסוק.

השאלה היא כי רוב דברים הם בורא מיני בשמים, זה כן סוג של עיקר וטפל. כי רוב מיני בשמים של סוחר, של בושם...

לא, אני מתכוון שזה שונה. אני מתכוון שזה שונה, כי בורא מיני בשמים זה לא אותו סוג שאתה קורא שעושים שהכל. שהכל זה ברכה כוללת, הכל הקב"ה עשה. מיני בשמים יכול להיות ליטרלי תרגום, הוא עשה מיני בשמים שונים. אתה מבין? אז, שני מינים, זה בדיוק הברכה הנכונה. אין משהו בורא בושם לכד, אלא שמן ערב או...

נכון, אבל זה לא בורא כל מיני, זה בורא מיני. אז מיני זה כמה מינים, שהוא עושה עשרה. כי אתה לא יכול עכשיו לבדוק מה הוא עץ ומה הוא עשב...

לא, אני רק אומר שזה שונה, זה לא בדיוק אותו דבר כמו שהכל. אין בשהכל דבר כזה שעושים לכתחילה על שני מינים לערבב לשהכל.

הלכה ה: נכנס לחנותו של בושם

אומר הוא, אבל **"הנכנס לחנותו של בושם"**, מישוה נכנס לחנות של מי שמוכר בשמים, לא מי שיש לו חנות פירות, ר' זארי, **"שיש בו מינים הרבה"**, ושם יש מיני בשמים שונים וזה מריח טוב, **"מברך"**.

אבל עיקר ההלכה כאן היא שכשנכנסים לחנות של מי שמוכר בשמים, יש הנאה, עושים מיד בורא מיני בשמים.

"נכנס לחנותו של בושם ויצא ונכנס ויצא כל היום כולו אינו מברך אלא אחת", הוא מברך רק ברכה אחת. הוא לא מברך כל פעם שהוא נזכר שזה מריח טוב. אבל **"נכנס ויצא ונכנס ויצא"**, כל פעם שהוא נכנס יש לו הנאה חדשה, **"מברך על כל פעם ופעם"**.

דיון: הנאה חדשה ומודעות

אז... אני מתכוון שיש ריח להדסים, כמו שאמרתי קודם, אבל לא מודעים לריח הטוב. אז זה מה שעושים כל הזמן. לא על שזה לא מודעות, על שכאן באים הביתה עם הנאה חדשה, מודעות חדשה להנאה. אין לי עם המודעות.

כמו שאוכלים סעודה גדולה, לא עושים על כל חתיכה עוד ברכה. מה אעשה? זה פשוט הלכה של כל ברכה בעולם הולכת כך. אוכלים סעודה שעתים, עושים ברכה בהתחלה. זה לא כי זה עם המוטר ל... זה לא כי התחילה של כל... אוקיי, עוד דבר. אבל אי אפשר להיכנס באמצע ולומר, אני כבר יושב, אני הולך עכשיו לאכול חלה.

גם לא נאמר שצריך להיות כזית ממה שמריח. זה סוג אחר של דבר, כי זה נשמה נהנית מזה.

הלכה ו: שושנה, ורד, נרד

אומר הרמב"ם אחר כך, **"על השושנה וחלפי המים"**. השושנה הוא הוורד הקדוש שיהודים קונים בשבת, סוג של ורד, או סוגי פרחים. וחלפי המים, סוגי פרחים אחרים שלא יודעים בדיוק מה זה. **מברכין עליהן בורא עצי בשמים.**

נרד של גינה גם עצי בשמים. זה עצי בשמים, אבל של שדה זה עשבי בשמים. זה כבר הגינה, איפה זה גדל. זה משהו שגדל או גדל על האדמה, או על עשב, או שזה גדל על עצים. אז מה שגדל על אילנות בגינה זה עצי בשמים, ומה שגדל על האדמה זה עשבי בשמים.

הולך הוא הלאה, **"הורד"**. ורד הוא סוג של פרח. ורד חשבתי גם שורד הוא ורד. זה ורד, חשבתי. אז צריך לומר ששושנה בפשטות לא ורד. שושנה, זכרתי, אה, למדת על הברכות. החכמים אומרים, הוזהר אמר ששושנה הוא ורד. אבל רוב הפוסקים סוברים, רוב מפרשי תנ"ך סוברים ששושנה הוא סוג של שושן, זה פרח רחב יותר, וורד הוא ורד, כך הפשטות של המשנה.

עושים לא ברכה אחת לא פוטרת את השנייה. צריך לעשות שתיהם, צריך לעשות עצי בשמים ועשבי בשמים.

הלכה ד: הביאו לפניו יין ושמן — סדר הברכות בסעודה

דובר 1:

כבר, אומר לנו הרמב"ם, מה עושים עם הברכות על הריח בסדר הסעודה. **"הביאו לפניו יין ושמן"**, מביאים יין ושמן. כך היה הסדר. מה יותר חשוב? יין יותר חשוב. **"יוצא יין בימינו ושמן בשמאלו"**, כי היין יותר חשוב. **"מברך על היין ושותהו"**, הוא מברך קודם על היין והוא שותה, **"ואחר כך מברך על השמן ומריח בו"**, והוא מריח אותו.

"ותוחבו בראש השמש" — מנהג טיפ

דובר 1:

ואחר כך אומר הרמב"ם דבר מעניין, **"ותוחבו"**, כבר למדנו את זה גם קודם, והוא מוחה את זה בראש של השמש. אני מתכוון שזה טיפ קטן שהיו נותנים לשמש. יש לך שמן יקר, והשמש יכול להשתמש, שמישהו ייתן לו קצת בשמים טובים. אז במקום למחות את הידיים במפית, מוחה את זה על הראש של השמש כטיפ. אפשר לומר שזה מנהג טיפ.

שמן על הראש של שמשים

אני מתכוון שזה טיפ קטן שהיו נותנים לשמשים. יש כאן שמן יקר, והשמשים יכולים להשתמש שמישהו ייתן להם קצת בשמים טובים, אז במקום למחות את הידיים במפית שלך, מחה את זה על הראש של השמשים כטיפ.

אפשר לפעמים, מנהג טיפ, שהשמשים תובעים, כבר למדנו את ההלכה קודם בסדר הסעודה, איך כבר עמדו שם הפירות שצריך לתת לשמשים, צריך לתת, לשים בפה של השמשים, גם סוג של טיפ, כן.

לכאורה, השמן היו משתמשים גם להריח וגם לסיכה, כמו השמפו שלנו, אבסס זה טעים להיות בשיער. או שזה מריח טוב בשיער, כי מי אומר שתלמיד חכם לא צריך להריח? זה גנאי לתלמיד חכם שהוא מריח.

למה? כי למדנו בהלכות דעות שבחורים מסתובבים ברחוב עם בשמים שהבנות יתפסו אותם, לתלמיד חכם זה בטח לא. כך מתיזים את הבשמים לפני השטריימל, כך כתוב בגמרא, לפני הבנות. אבל בחור, תלמיד חכם, לא מסתובב כך. אדם פשוט מותר.

תופס מה אני אומר לך? זה בכלל לא רונג. זה לא דבר רע, השמן הזה לא דבר גויאי, זה יהודי חסידי. ולא רק לא תלמידי חכמים, חסיד מותר, הוא גם אדם. לתלמיד חכם יש את הפרט של הלכות דעות שהוא רק לתלמידי חכמים.

איי, אני אגיד לך פשוט, כי תלמיד חכם, אחרי שהיה עם אשתו, הוא הולך לטבילת עזרא. אז אם זה מריח, הפשט כי הוא מרח על עצמו. אבל הרי, השמשים יכולים כל אחד להיות תלמיד חכם.

דבר שסופו לבוא אינו אדם - בושם שערכו הרוכל

דבר שסופו לבוא אינו אדם. דבר שהוא ספק, לא יודעים מה הדבר. כמו בשהכל נהיה בדברו, כמו שיש מעשר לכל המחנות בפירות, יש את בורא מיני בשמים על טבעות שאין להם ברכה ספציפית.

אומר הרמב"ם, **בושם שריחו וטעמו שוה**, אותו דבר, כשהרוכל, הסוחר, ערכב מיני בשמים שונים, **"בושם שערכו הרוכל"**, שהרוכל ערכב ממינים שונים, גם **"בורא מיני בשמים"**, כמו כשאוכלים מינים שונים.

דיון: ההבדל בין בשמים ואכילה

אומר הוא, אבל נכנס... אין הלכה כזו שכשאוכלים מינים שונים, דרך אגב.

מה? אין הלכה כזו שכשאוכלים מינים שונים אוכל עושים שהכל נהיה בדברו.

לא, אבל שהכל'ס שונים. אין הלכה כזו. אבל כאן זה שונה מאכילה. אין הלכה כזו באכילה שמערבבים תפוחי אדמה עם תפוחים ועושים שהכל בבת

צריך גם לברך. כשהשמש עובר, כבר כולם הריחו את ההדסים, אני מריח את הדברים, כולם כבר הריחו את ההדסים.

כבר הריחו, אבל אני אומר, אבל יש דברים כאלה, אבל **בגדים המוגמרים** יש גם ריח נעים, אבל אין שם את העיקר. לא, זה רק כמו העשן, אין שם מים. מה ההבדל בין עשן או הטיפות עליהם?

לא, זה אני אומר, אני חושב שבדרך כלל, פעם, כך נראה ממקומות מסוימים שלמדתי, שהנשים או אנשים שהלכו עם בשמים היו הולכים עם משהו, היה להם משהו כמו שרשרת או משהו, זה היה ממש חתיכת בשמים בתוכו.

אבל צריך אפילו לחשוב על דאודורנט, כי דאודורנט הוא גם **להעביר ריח**. זה בוודאי להעביר ריח רע, הוא מדבר על זה בלי ספק. אבל לדאודורנט יש ריח טוב, שהאדם עושה זאת כי יש לזה ריח טוב. הוא שם מזה, זה הקולון שלו, זה הבושם שלו.

לא, לא, לא, אף אחד לא שם, החכמים יודעים. יש קולון, יש דאודורנט, זה לכולי עלמא זה וזה.

אה, אני אומר לך כפטריארך. כן, החזקים. גם אני לא עושה זאת, אני רק אומר לך, אני מציג זאת.

בשמים של מסיבה של גוים — דין רוב

הגמרא, **בשמים של מסיבה של גוים**. אה, נכון. סתם מסיבה, גוי עושה מסיבה והוא מביא בשמים, **אין מברך עליהם**. אבל מה עם סתם מסיבת גוים לעבודה זרה? דיברתי קודם על בשמים של עבודה זרה, אין מברכים על בשמים בכלל.

כן, סתם כשיהודים מתאספים הם משבחים את ה', סתם כשגוים מתאספים הם משבחים איזה אליל שלהם. כן, נכון.

"**הוי מהלך חוץ לדרך והריח ריח טוב**", הוא נכנס לעיר, הוא מריח, הוא לא יודע מאיפה בא ריח טוב, ממוגמר, מיהודים או מגוים. אומרים, **אם רוב עיר גוים, אין מברך**, כי הולכים אחר הרוב. **ואם רוב ישראל, מברך**. וכן אם הוא ערב, ריח שאין מברכין עליו, ריח שאינו בא בחשבון או לאו? אחד משלושת הסוגים. סתם עבודה זרה או ריחות מעורבים אחרים, יש גם מחלוקת, אבל רוב הפוסקים אומרים ששייך רוב, ריחות זה רוב, כן, אפשר שיהיה.

הוא אומר, הולכים לבד, אם רוב היהודים הם גוים, אותה הלכה כמו גוים. לא, זה רוב ריח שאינו בא בחשבון, רוב ריח שאינו בא בחשבון. עיר, רוב ישראל, ההלכה הראשונה היא שהוא לא יודע מאיפה בא הריח. הוא נוסע למסעדה, חצי מסעדה משרתת עבודה זרה, חצי מסעדה משבחת את ה', ומריח שם, אדם נכנס, הוא לא יודע כמה יש שם. או כל העיר עשתה מדורה, ויש רוב יהודים, פשוט שזה כך.

יהי רצון, **עד כאן פרק ז' סימן קט"ו**.

דובר 2: כשאתה שותה... אתה אותו אדם שקם בבוקר ואתה שותה קפה ואתה נהנה מזה. למה אתה לא מברך? זה לא פירות. מה זה? זה בא מהאדמה.

דובר 1: זכור דברי אביך שורי וגבראי, הוא חי בתשומת לב, כל רגע הוא מריח ריח אחר, כל דקה...

דובר 2: קפה, אני יודע שעל קפה יש דוגמה טובה. אני אוהב לקנות את הקפה הטרי משם, מהפרנץ' פרס, ולוקחים נשימה.

דובר 1: אתה מברך?

דובר 2: זה לא פירות. מה זה? זה בא מהאדמה, זה אדמה.

דובר 1: על קפה עושים שאלה ותשובה, כי זה עץ.

דובר 2: ובורא מיני בשמים, יש דברים מוזרים שהקב"ה לא ברא בשביל בושם.

אז יש לך הנאה ריח טוב בפירות, יש לך הנאה ריח טוב בפירות. קפה טרי, כשטוחנים אותו יש ריח נעים. מברכים ברכה, **ברוך שנתן ריח טוב בפירות**, או... למעשה, אני אומר הרבה פעמים **בורא מיני בשמים**, כי יש לי תמיד ספק אם זה פירות.

דובר 1: אוקיי, אולי מברכים בורא מיני בשמים בוודאי. צריך בוודאי לברך בורא מיני בשמים. הביאו לרבי חיים קנייבסקי, אתה זוכר? הביאו לרבי חיים קנייבסקי...

דובר 2: בורא מיני בשמים יש גם שתי דעות בזה, כי הקב"ה לא ברא קפה בשביל בושם.

דובר 1: אם יש לך הנאה זה לא נוגע לנו.

דובר 2: ועל פירות יש ריח טוב. קפה טרי, כשטוחנים אותו יש ריח נעים. מברכים ברכה, **ברוך שנתן ריח טוב בפירות**, או... למעשה, אני אומר הרבה פעמים **בורא מיני בשמים**, כי יש לי תמיד ספק אם זה פירות. אוקיי, מעורב ונמס. מה השאלה? אפשר להביא זאת במוצאי שבת על הדסים, לכל הדעות. מה השאלה בכלל?

בושם ודאודורנט — עיקר בשמים

זה אני אומר, אני רוצה לדעת האם זה הרמ"א אומר ריח שאין לו עיקר. למשל היום, בשמים, רוב הבשמים הם מים כאלה, מזים ריסוס על האדם. אבל המים, דבר טהור, אבל לכאורה המים הם משהו מעורב של מי ורד, מכל מיני דברים.

לא, המים הם **בשמים שכתשן**, כמו שלמדנו קודם. משהו כזה, לכאורה מברכים כן ברכה. כן עיקר, זה נשאר על האדם, אדם שיש לו כמו בושם נשאר עליו משהו טיפה, זה לא כמו **בשמים בגדים המוגמרים**. איפשהו צריך להיות משהו... פעם, נראה כך, לכאורה רואים זאת ברמ"א, שהשמש